

Lappilaisten isäntä-
renki. Arto Ojala halusi
juuttua Kemijärvelle.

Nätti-Arto

Yli kolme vuosikymmentä Helsingissä Palacen työnantajapalatsin johtotehtävissä marinoitunut Arto Ojala teki kaksi vuotta sitten ihmetempun. Hän muuttui Lapin jätkäksi ja ryhtyi Kemijärven väliaikaiseksi kaupunginjohtajaksi. Syntyi uusi pohjoinen tarina – syntyi Nätti-Arto.

TEKSTI HEIKKI HAAPAVAARA KUVAT LAURI OLANDER

Päivää että pätkähtää. Raitilta löytyy pitkäneuvos Mauno Kerkelä, 36-valtuustovuoden veteraani.

Lautoja pukka. Arktosin toimitusjohtaja Juhani Kukkonen yrittää entisessä sellutehtaassa.

Suomun maisema. Valmistuvan hotellin ikkunasta on kiva katsoa tulevaisuuteen.

Vuodenvaihteessa Kemijärvellä päivittäisen pimeän aika on pitkä. Se on niin pitkä, että etelän ihminen ei jaksa tehdä päivässä päivän töitä. **Arto Ojala** puertaa kuitenkin päivätinkiä. Ojalalla on edessään loppusuoran viimeiset metrit.

Kemijärvi keskustoineen vastaa kuvaa ihan oikeasta kaupungista. Paria huolimattomuusvirhettä lukuunottamatta saksalaiset polttivat kaupungin Lapin sodassa. Niinpä keskustan ilmiasu on katulinjauksineen nykyaikainen. Kaupungintalo saattaa näyttää tämän vuosituhannen vinkkelistä paria numeroa liian mahtipontiselta. Ojalan työhuoneessa, talon kolmannessa kerroksessa palavat valot. Siellä hän miettii, mikä voisi olla kaupungille hänestä jäävä perintö.

”Kun tulin tähän esitin sloganin: asenne, avoimuus, muutos ja yhteistyö. Siitä lähdetään. Toinen asia oli se, että jääräpäinen perustuspeiliin katselu jätetään pois: sitä tehdästä ei enää kerta kaikkiaan ole!” huudattaa Ojala vielä tänäänkin.

Tehtaalla Ojala viittaa Kemijärveä rumasti kourineeseen jättitraumaan eli *Stora Enson* sellutehtaan lopettamiseen. Tehdas ja sen jäljiltä jääneet 220 työtöntä olivat pääasia, kun Ojalasta tuli Kemijärven kaupunginjohtaja. Kaupunki ei ollut vielä toipunut edes edellisestä shokista eli *Salcompin* elektroniikkatehtaan lakkauttamisesta vuonna 2003.

Huudahdus ja slogan ovat saattaneet olla niitä seikkoja, jotka tekivät Ojalasta palkkaamisen arvoisen. Tärkeää on sekin, että hän antoi kemijärveläisille itsetuntoa. Hän on se Helsingin herra, jolle kelpasi pohjoinen kunta ja 6900 euron kuukausipalkka, vaikka hän oli ansainnut *EK*:ssa yli kaksi kertaa

enemmän. Häntä liikuttivat myös kemijärveläisten murheet.

Ja Lapin tauti syveni, vaikka kaupunginjohtajapesti on päättymässä. Arto Ojalaa saa vuodenvaihteen jälkeenkin tervehtiä Kemijärven raitilla. Hän jätti sinne asunnon, vaikka lopettikin kaupunginjohtajana. Hänen törmää myös hiihtoladuilla, lounaskuppilassa, Suomun ja Pyhän rinteillä ja ehkä karaokebaarissakin. Miehen harrastuspiiri on lavea.

Pelissä on myös poliittinen intohimo, sillä Ojala pyrkii lappilaisten äänillä eduskuntaan. Asetelma on kiinnostava, sillä pohjoisen kansanedustajista luopuvat tunnetut ääniharavat, vasemmistoliiton **Esko-Juhani Tennilä** ja keskustan **Hannes Munninen**. Myös **Paavo Väyrysen** äänet ovat uusjaossa, sillä hän asettuu ehdolle Uudellamaalla.

Arto Ojala voi olla ääniä vetävä nimi muissakin puolueporukoissa, vaikka hän koemeleekin kokoomuksen listalla.

Tammikuussa kaupunginjohtajaruotuun on hypännyt uusi juhta, **Olli-Pekka Salmi**. Hän on jälleen lappilaisyntyinen.

Ojalan päätyminen pimeälle Kemijärvelle oli usean tekijän summa. Helsingissä tapahtui niin, että Ojala jäi eläkkeelle *EK*:n viestintäjohtajan paikalta syksyllä 2007. Hyväkuntoinen mies ei tuntenut antaneensa työelämälle kaikkea. Viimeiset työvuodetkaan eivät olleet uran mukavimpia fuusioiden kautta syntyneessä *EK*:ssa.

Lapissa maaherra **Hannele Pokka** vaihtoi paikkansa ympäristöministeriön kansliapäälliköksi. Kemijärven kaupunginjohtaja **Timo Korva** meni Pokan paikalle ja myöhemmin aluehallintoviraston johtoon. Kaupunginjohtajan virkahuoneeseen ryhdyttiin hakemaan muutosjohtajaa. Paikalliset yksityishenkilöt ottivat yhteyttä Ojalaan ja kosiskelivat häntä.

”En ollut aivan outo täällä. Olin istunut *Pro Itä-Lappi -neuvottelukunnassa*. Minulla on appivanhemmilta hankittu metsätila Sallassa. Olen metsämies ja *Jaurun Erästäjien* jäsen. Olen tykätynyt näihin maisemiin.”

Ojala mietti ja tuskaili. Sitten hän pisti hakupaperit sisään. Marraskuussa 2008 Kemijärven kaupunginvaltuusto valitsi yksimielisesti Ojalan kaupunginjohtajaksi. Hänen taakseen asetui 19 kepulaista, seitsemän vasemmistoliittolaista, kolme demaria, kolme kokoomuslaista, kolme sitoutumattomaa. Hänestä käytettiin epiteettiä sivistynyt porvari.

Uusi kaupunginjohtaja sai vastattavakseen Suomen kuuluisimman kriisikaupungin, jossa keplalaisilla on käsissään sekä valtuusto että hallitus. Kunnan kansanedustaja ja suurvaikuttaja on vasemmistoliiton **Markus Mustajärvi**. Siitä se lähti.

Ojalan vaimo on kotoisin Sallasta. Hän päätti kuitenkin jäädä omaan työhönsä ja Helsinkiin. Ojaloiden avioliitosta tuli viikonloppuavioliitto. Kun lapset ovat aikuisia, ei siitä suurta kärsimystä aviopuolisolle koittanut.

”Vaimo sanoi, että on Lapin jo lapsena nähnyt.”

Ajatusmallinsa Ojala joutui Kemijärvellä kääntämään ihan uuteen uskoon. Helsingin Etelärannassa työnantajaohjaaja katsoo ja pohtii suuria ja vähintäänkin keskisuuria asioita. Papereissa vilisevät rahasummat ovat huimia. Nyt hänen asiakseen muuttivat kaupungin vähäväkisimmät ja heidän palvelujensa säilyttäminen. Ennen piti seurustella vuorineuvosten kanssa. Nyt arvokkaiksi kontakteiksi muodostuivat pienet yrittäjät. Kemijärven K-kauppiasta **Pekka Koivuniemestä** tuli hyvä kaveri

Ojala löi uuden sloganin. Hän sanoi muuttuneensa Helsingin herrasta Lapin rengiksi.

Ministerisuhteet ja kansalliset poliitikot ovat *EK*:n johtajalle aina tulleet tutuiksi kuin annettuna. Nyt Ojala on jakanut tuotakin sosiaalista osaamista Kemijärvelle.

”**Mari Kiviniemi, Paula Lehtomäki, Anne Holmlund, Anni Sinnemäki, Mauri Pekkarinen, Jyrki Katainen, Tapani Tölli, Jan Vapaavuori, Juha Rehula, Jyri Häkämies**. Ainakin he ovat täällä käyneet minun aikanaani.”

Kunnan kaupunginjohtajan tapaan Ojala haluaa viedä vieraita elinkeinopoliittiselle kierrokselle ja muutoksen silminäkijöiksi. Tärkein visiittipaikka on tietenkin entisen sellutehtaan alue. Siellä toimii nopeasti kuuluisaksi tullut liimapalkkitehdas *Arktos* – sellutehtaan vastike. Yhtiön saha jyskii siellä kaamoksen ja pakkasen keskellä.

Arktos vaikeuttaa työvoittoa, sillä se työllistää jo 80 henkeä. Ensimmäiset oikeat liimapalkit ovat valmistumassa, ja yhtiön konepajaosasto on osoittautunut odottamattomaksi menestykseksi. Paikkaa on kiva näyttää, vaikka osin puretun tehtaan seutu ei ympäristöpalkintoa nykyasussa voittaisi.

Ojala muistuttaa, että vielä 2009 Kemijärvi oli äkillisen rakennemuutoksen alue. Enää se ei sitä ole. Sellutehtaan perintönä nettotyöttömiksi on jäänyt vain 25 henkeä.

”Puuteollisuuteen on panostettava lisää. Meillä on täällä myös *Peltoniemi*, joka tekee keittiökalusteita ja ovia. Meillä on täällä hirsitaloja valmistava *Ikihirsi*. Siellä tehdään hirsitalojen Mersuja.

Sitten on käytävä Suomulla. Liikemies **Ahti Vilppulan** omistamassa hiihtokeskuksessa on käynnissä melkoinen investointi. Sinne on noussut uusi hotelli. Paikka on uutta Pyhätunturia vaatimattomampi. Ojala puhuukin siitä, että Suomun alueelle olisi luotava laaja Master Plan -suunnitelma. Rinteessä harjoittelee venäläinen pujotte-

lijaryhmä. Se edustaa Ojalan mukaan tulevaisuutta. Venäläiset ovat löytämässä alueen matkailutarjonnan. Yhteydet rajan yli ovat koko ajan voimistuneet.

Ennen Kemijärveä ja muutakaan *Itä-Lappia* ei ole juuri matkailualueksi mielletty. Matkailun kehitystyö Ojalalta jää kesken. Sen hän myöntää. Kaupunkikaan ei ollut mukana asiassa tarvittavalla panoksella. Kemijärveläisten junakapina teki sen, että kriisiytyneenäkin *VR* ei aio lopettaa liikennöintiä Kemijärvelle. Kemijärven rata sähköistetään. Se voi auttaa turismin luomisessa.

Vajaikätyöisellä Kemijärven lentokentällä on myös mahdollinen bisnestulevaisuus. Ranskalaisen *Sagem*-puolustusjätin suomalainen tytäryhtiö *Robonic* on luomassa sinne miehittämättömien lentokoneiden testauskeskusta. Paikkaa on jo kokeiltu käytännössä, mutta hanke on ollut kunnallispoliittisessa vastatulessa.

Jos aikaa olisi, menisimme tutustumaan myös *Itä-Lapin* kaivos Hankkeisiin. Ne voivat todellakin muuttaa Suomen kehittämisen painopistettä.

”Puu, kaivos, matkailu, Venäjä, kylmään liittyvät teknologiset hankkeet ja palvelujen kehittäminen. Ne ovat Kemijärven ja koko *Itä-Lapin* viisastenkivet.”

On Kemijärvellä ollut Ojalan ohella muutakin muuttajaohjaaja. Elokuvaohjaaja **Kari Väänänen** on muuttanut kaupunkiin ja juurilleen. Hän on brändännyt koko kunnan *Taivaan tulet* -tv-sarjallaan. Ojala kehuu Väänänen kuplille.

Kuntajohtajan työtä luonnehditaan erittäin vaikeaksi ja haastavaksi. Työn vaikeutta korostavat sekä virkojen taakkaa kantaneet että johtajaa vierestä seuranneet. Ojalan ystävätkin sanoivat heti, että mies on hullu, kun lähtee kokeilemaan kaupunginjohtajana.

”Minulla oli tällaisesta työstä etukäteen »

Arto Ojala

Syntynyt: 11. toukokuuta 1944 Hausjärvellä, Ojalan suku Kalajoelta.

Koulutus: Valtiotieteen maisteri, pääaineenaan kansantaloustiede.

Pääura: 33 vuotta elinkeinoelämän järjestöjen palveluksessa mm. *TT*:n kansantalousosaston johtajana, Vakuutusyhtiöiden keskusliiton toimitusjohtajana, Palvelutyönantajien toimitusjohtajana ja *EK*:n viestintä- ja sidosryhmäjohtajana.

Sivu-ura: Kemijärven kaupunginjohtajana joulukuusta 2008 vuoden 2010 loppuun. Pyrkii eduskuntaan.

Perhe: Vaimo ja kolme aikuista lasta.

Harrastukset: Kalastus, metsästy, hiihto, musiikki ja puhallinsoittimet.

Kemijärvi

Tunnetuin rakennemuutoskaupunki Suomessa

Työttömyysaste: 15 prosenttia, koko *Itä-Lapissa* 20 prosenttia.

Veroäyri: 20

Ikärakenne: Väestöstä peräti 28 prosenttia yli 65-vuotiaita.

Kokonaispinta-ala: 3 931,48 neliökilometriä, siitä vettä 426,55 neliökilometriä.

Väkiluku: 8 500 henkeä (enimmillään asukkaita oli 16 000).

Naapurikuntia: Pohjoisessa Pelkosenniemi, idässä Salla, etelässä Posio ja lännessä Rovaniemi.

Olen vielä
täälläkin oppinut
tuntemaan niin
älyttömän paljon
uusia ihmisiä.

ARTTO OJALA

Suoraan korpikuusikosta.
Ojalasta on tullut Kemijärvellä
maakuntien mies: Helsingin
seudussa on hänen mielestään
jotain vikaa.

vain haalea mielikuva. Tämä on ollut tosi rankkaa. En enää ihmettele, miksi kunnanjohtajan työhön on vaikeaa löytää tekijöitä.”

Ojalan mielestä hedelmällistä yhteistyötä on vaikeaa luoda hallinnollisella tasolla ja poliittisella tasolla. Kunnassa tiimejä on paljon, ja ne ulottuvat hallinnosta elinkeinoihin, sosiaalitoimeen, opetukseen, sivistykseen, tekniikkaan: koko kunnan toiminnan käytäntöön. Työtä ohjaa politiikka ja myös se, että kaupunginjohtaja on esittelijä. Hänen esimiehiään ovat kunnallispolitiikot.

”Tehtyä päätöstä toteutat, vaikka olisit itse eri mieltä.”

Ojala muistuttaa myös, että kunnallisessa päätöksenteossa asiat ovat vaikeita ja etenevät hitaasti. Työryhmät istuvat ja miettivät. Työn päällä roikkuu Damokleen miekkana se, että kaikesta kuntapäätämisestä voi ja usein myös pitää valittaa. Pohjoinen ihmisluonnekin on vaikea avata. Ojalan mukaan kemijärveläinen tapa on helposti ollut, että asioista ei paljon puhuta eikä niistä paljon kertoilla. Tuotakin ketjua on pitänyt yrittää pilkkoa.

Ennen Kemijärvi oli suurteollisuuspaikkakunta. Nyt leipää on etsittävä pienemmistä puuroista ja yritteliäisyydestä. Sekin vaatii ajattelutavan muutosta. Kemijärvellä on yritetty unohtaa heikkouksista puhuminen. Ojalakin haluaa kertoa mahdollisuuksista ja vahvuuksista.

”Toisaalta täällä ihmiset eivät kyräile, jos et itse tee sitä. Minut on otettu hyvin vastaan yrittäjissä, kylmähdistyksissä, rotareissa, leijonissa, joka paikassa. Ennen vanhaan sanottiin, että Kemijärven huono henki haisee Rovaniemelle asti. En usko enää siihen.”

Millainen Ojalan ajatusmaailma oli vuonna 2008? Sitä on jo vaikeaa muistaa. Nyt hän vakuuttaa useaan otteeseen aivan kirkkain silmin, että suomalaisen talouden painopiste on siirtymässä pohjoiseen. Siinä samalla Lapin suhteellinen merkitys koko maanosassa kasvaa.

Melko hauskaa on kuunnella sitäkin, kuinka hän puhuu kauniisti aluepolitiikasta ja EU:n aluepolitiikasta, alueiden kehittämisestä ja yritystukipolitiikasta aluepolitiikan katalysaattorina. Tosin hän korostaa, että mitään tukiautomaattia ei ole olemassa. Hän muistuttaa, että pääkaupunkiseudun metropolialue ei pärjää, jos sen vastapainona ei ole maaseutua. Helsingistä hän kertoo kaipaavansa perheen lisäksi vain elokuvia, teatteria ja oopperaa.

”On siinä Helsingin seudussa jotakin vikaa. Siellä asuu paljon köyhiä ihmisiä, joiden on vaikea selvitä pelkästään asumiskustannusten kanssa.”

Ojala vakuuttaa, että kokemus ja ihmiskoikeilu kunnanjohtajana on ollut huikea. Hän lähtisi leikkiin uudestaan, jos saman voisi elämässä valita kahteen kertaan. Semmoisenkin on syytä tietää, että kaupunginjohtaja on kotikunnassaan iso herra. Niin isoon herraan Helsingissä on vaikea törmätä. Kemijärvellä tuommoisenkin bongaus on onnistunut päivittäin.

”Olen vielä täälläkin oppinut tuntemaan niin älyttömän paljon uusia ihmisiä.” ◊